

**Польова Т.В., к.е.н., доц.
Харківський торговельно-економічний інститут
Української інженерно-педагогічної академії**

ЩОДО З'ЯСУВАННЯ І УТОЧНЕННЯ КОЛА ОБОВ'ЯЗКІВ БУХГАЛТЕРА ПІДПРИЄМСТВА

Бухгалтерській професії притаманний значний ступінь ризику з точки зору відповідальності за допущені помилки, неточності та упущення. Таких обставин і підстав існує значний спектр (помилки у веденні бухгалтерського обліку, складанні фінансової і податкової звітності), що підтверджує необхідність наявності у цієї посадової особи фаховості високого рівня. У деяких випадках за єдине правопорушення бухгалтер може понести одночасно декілька видів відповідальності.

Ст. 8 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» вказує на те, що питання організації бухгалтерського обліку на підприємстві належать до компетенції його власника. І він, відповідно до ч. 3 ст. 8 Закону № 996, є відповідальним за організацію бухгалтерського обліку та забезпечення фіксування фактів здійснення господарських операцій у первинних документах, їх збереження, а також реєстрів і звітності протягом встановленого законодавством терміну. У свою чергу головний бухгалтер, або особа, яка забезпечує ведення бухгалтерського обліку, зобов'язаний:

- забезпечувати дотримання на підприємстві встановлених методологічних засад бухгалтерського обліку, складання і подання у встановлені терміни звітності;

- організовувати контроль за відображенням на рахунках бухгалтерського обліку всіх господарських операцій;

- брати участь в оформленні матеріалів, пов'язаних з нестачею та відшкодуванням втрат від крадіжки і псування ресурсів;

- забезпечувати перевірку стану бухгалтерського обліку у відокремлених підрозділах підприємства;

- подавати інформацію, в установленому законодавством України порядку, центральному органу виконавчої влади, що реалізує політику у сфері запобігання легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом.

Також слід розуміти, що особа, яка забезпечує ведення бухгалтерського обліку підприємства, добровільно і самостійно приймає на себе обов'язки забезпечувати його ведення. Про взяття такого обов'язку мають бути домовленості у формі договору (ст. 626 ЦКУ). На таких же підставах головний бухгалтер зобов'язується забезпечувати ведення бухгалтерського обліку. Разом з тим, у нього відсутній обов'язок саме подання фінансової звітності, адже слід розмежувати обов'язки забезпечити складання і подання від безпосереднього подання фінансової звітності (на це вказує формулювання ч. 7 ст. 8 Закону № 996). Таким чином, виклад обов'язків бухгалтера є підтвердженням, що складання фінансової звітності і її подання є різними за правовою сутністю обов'язками.

Відповідно ч. 1 ст. 11 Закону № 996 фінансова звітність підписується керівником (власником) підприємства і головбухом або особою, яка забезпечує ведення бухгалтерського обліку. Тобто головний бухгалтер має поставити підпис на фінансовій звітності, тим самим підтвердити її достовірність, проте не по дати її. За своєю правовою сутністю підписання документу встановлює зв'язок між ним та особою, яка його сформулювала і відобразила певні юридично значущі факти і обставини. Такий зв'язок потрібен для забезпечення об'єктивності відображення у документах. Подати фінансову звітність означає надати зазначені факти та відомості до відповідних органів та осіб.

Вищевикладене доводить, що оскільки бухгалтер зобов'язаний забезпечити складання і подання фінансової звітності, то це означає, що його відповідальність обмежується створенням умов для того, щоб інша особа (уповноважена власником підприємства чи сам власник) мала можливість виконати свій обов'язок – подати фінансову звітність.

Можна констатувати, що законодавець відносить:

- забезпечення складання та подання фінансової звітності до обов'язків головного бухгалтера чи особи, що забезпечує ведення обліку;
- подання фінансової звітності, її оприлюднення до обов'язків керівника підприємства (власника).

Наслідками невиконання бухгалтером основних обов'язків може бути настання кримінальної, адміністративної відповідальності тощо. Так, відповідно до Кодексу України про адміністративні правопорушення (ст. 163-165), можливі такі найтипівіші порушення: відсутність або порушення ведення податкового обліку, у тому числі неподання або несвоєчасне подання аудиторських висновків; неподання або несвоєчасне подання платіжних доручень на сплату податків та зборів (обов'язкових платежів); неутримання або неперерахування до бюджету сум ПДФО, несвоєчасне повідомлення державним податковим інспекціям відомостей про доходи громадян; приховування в обліку доходів, непродуктивних витрат і збитків, відсутність бухгалтерського обліку або ведення його з порушеннями, внесення неправдивих даних до фінансової звітності, неподання фінансової звітності, несвоєчасне або неякісне проведення інвентаризацій коштів та цінностей, невжиття заходів з відшкодування з винних осіб збитків від нестач, крадіжок і безгосподарності; порушення порядку нарахування єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування, порушення встановленого порядку використання та здійснення операцій з коштами Пенсійного фонду тощо.

До кримінальної відповідальності бухгалтерів притягають найчастіше за наступними статтями ККУ: службове підроблення (ст. 366), службова недбалість (ст. 367), розголошення комерційної таємниці (ст. 232), шахрайство з фінансовими ресурсами (ст. 222), ухилення від сплати податків і зборів (у тому числі від сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування та страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування (ст. 212), привласнення, розтрата або заволодіння чужим

майном шляхом зловживання службовим становищем (ст. 191).